

Konijnen

hoveniers in de duinen

GERRIT-JAN DE BRUIJN

Op een zomer-ochtend werd ik vroeg wakker in een kampeerboerderij aan de voet van de Voorse duinen. Ik had niet speciaal wat te doen, maar mijn dagritme belette me nu eenmaal om evenlang door te slapen als mijn metgezellen, zodat ik lekker in mijn eentje ging wandelen. Na tien minuten lopen kwam ik bij een kleine grasvlakte omringd door Duindoorns waar zeven konijnen vredig aan hun ontbijt bezig waren.

Het wolkende dat die nacht de aarde voor afkoeling had behoed, was al vroeg verdwenen zodat de zon dit plekje kon omtoveren tot een comfortabele meditatie-ruimte. Toen ik vol eerbied de gewijde plek betrad, bleek een aantal konijnen daar geen aanstoot aan te nemen, ze schikten hooguit een eindje op om mij een plaatsje te gunnen. Of het nu honger was, die bij hen de overhand had of een algemeen vertrouwen in de mensheid of dat het speciaal mijn spirituele intenties waren die indruk op hen maakten, een feit was dat ik mij korte tijd later in lotus-zit bevond temidden van konijnen, met mijn vinger-toppen de aarde beroerend en de blik op min-on-eindig.

Eén met de konijnen

Leek de invloed van mijn aanwezigheid op de activiteit van de konijnen dus heel gering, de invloed van hun aanwezigheid op mijn activiteit was, althans voor mijzelf, heel duidelijk. In plaats van op te gaan in het alles omvattend niets kreeg ik een gevoel van eenheid met de natuur in het algemeen en met deze konijnen in het bijzonder. Daarbij werd ik in het geheel niet gehinderd door de professionele belangstelling die in mij, als duin-ekoloog, werd

gewekt bij het bekijken van hun doen en laten. Allereerst werd ik geboeid door hun onderlinge discussie. Hoewel de meerderheid zich door mijn komst nauwelijks van hun stuk of zelfs maar van hun plaats had laten brengen, waren er twee toch voor alle zekerheid zo'n tien meter verderop gaan zitten. Nu ieder ander zomaar rustig bleef dooreten, gaven zij blijk van hun ongerustheid door hard met hun achterpoot op de grond te kloppen. Dit signaal werd door sommigen van de zittenblijvers totaal genegeerd, terwijl anderen opkeken met een blik van: "maak je niet druk, er is niets aan de hand". Dit stelde de twee gerust, ze kwamen er ook weer gezellig bij zitten en hervatten hun maaltijd.

Opsnoeien van doornstruiken

Vervolgens was ik blij nu eindelijk eens met eigen ogen te kunnen zien hoe konijnen die doornstruiken, zoals Meidoorn en Duindoorn, zo mooi tot op konijnhoogte kunnen opsnoeien. Ik had me dat al dikwijls afgevraagd en ik kon me niet voorstellen dat ze zomaar hun snuit in de doorns zouden steken. Nou, dat bleek dan ook niet het geval te zijn: een konijn kroop voorzichtig onder een duindoorn, trok met zijn voorpoten een tak naar beneden, beet hem als deze voldoende geïsoleerd was af, en at de op de grond liggende tak helemaal op. Ze konden ook nog takken van al hoog opgesnoeide struiken bereiken door op hun achterpoten te gaan staan.

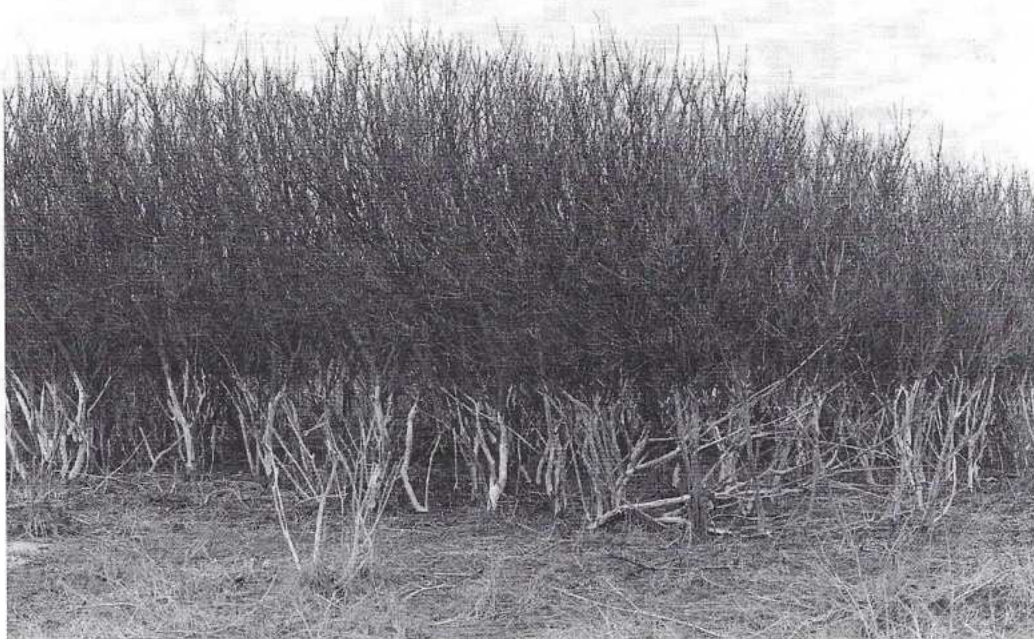
Onderzoekertje pesten

Ook was het aardig te zien hoe ze de bloeistengels van het Jacobskruiskruid afknipten. Eén van mijn collega's had tot zijn verdriet al eens gemerkt dat

Konijnen houden de vegetatie kort (foto: Eric Wanders).

Konijnenvraat aan de Kardinaalsmuts (foto: Marijke Drees).

ze dat deden. Hij volgde de ontwikkeling van bepaalde planten en wilde dan na enige tijd weten hoeveel zaad ze produceerden. Als hij kwam om de bloemhoofdjes te oogsten, bleek dat iemand hem al voor was geweest: de afgeknipte bloeiwijzen lagen naast de planten. We konden destijds geen redelijker verklaring voor dit verschijnsel vinden dan dat sommige konijnen als hobby hebben om sommige onderzoekers dwars te zitten. Nu kon ik tot mijn genoegen konstateren dat de betreffende konijnen weliswaar meedogenloos egoïstisch waren geweest door geen rekening te houden met de belangen van de onderzoeker, maar dat we ze er ten onrechte van hadden verdacht een typisch menselijk boosaardig trekje te vertonen. Ik zag hoe de konijnen van het bloeiend Jacobskruiskruid zorgvuldig op een bepaalde hoogte de bloeistengel doorknipten, van het afgeknipte deel aan de onderkant een klein stukje opaten en de rest lieten vallen. Later hebben we nog bedacht waarom ze dat zouden doen: het eiwitgehalte van de stengel neemt van onder naar boven toe en het gehalte aan gif- en smaakstoffen ook. Blijkbaar zoekt het konijn als fijnproever net dat stukje uit dat zoveel mogelijk eiwit en zo min mogelijk gif bevat.

Onderhoud van Duinroosvlaktes

Misschien is dit laatste ook wel de verklaring voor een andere hobby die konijnen erop nahouden: het snoeien van duinroosvlaktes. Ieder najaar zien we dat konijnen keurig ongeveer tien centimeter lange takjes van de Duinroos afknippen die ze gewoon op de grond laten liggen. Het is mogelijk dat ze ook hiervan een klein lekkerste stukje opeten, al blijft het een raadsel hoe ze nou precies omgaan met die zo dicht op elkaar staande stekeltjes, die de duinroosvlaktes voor honden en voor barvoetse duinwandelaars tot één van de moeilijkst begaanbare terreinen in Europa maken!

Brandnetels

Een paar maal had ikzelf ook een konflikt met mijn knabbelgrage vriendjes. Eén van die keren ging het om brandnetels bij een nest van de Rode bosmier. Op en rondom bosmiernesten zijn dikwijls zoveel voedingsstoffen opgehoopt, dat er brandnetels groeien. Om de invloed van deze

brandnetels op het microklimaat van het bosmier-nest te bestuderen, had ik een nest in het vroege voorjaar voorzien van thermometers, zodat ik het temperatuurverloop het hele jaar door goed zou kunnen volgen.

Maar juist toen de warmste tijd van de zomer voorbij was en ik mijn serie tot in de herfst wilde voortzetten, ontdekte ik dat alle brandnetels keurig tot op een bepaalde hoogte waren afgemaaid. Ik overwoog om de terreinbeheerder op te bellen om te vragen welke idioot er brandnetels maaide en dan nog wel uiterekend op "mijn" nest. Maar ik ging de volgende ochtend vroeg nog eens beter kijken. Overal zag ik toen konijnen, die voorzichtig brandnetelstengels afknippen en die van onder tot boven opaten! Konijnen lusten namelijk wel brandnetels, maar ze willen hun snuit niet prikken. Nu zijn brandnetels net als mensen: je moet ze niet tegen de haren instrijken! Maar als je ze van onder naar boven en van binnen naar buiten aait, prikken ze niet. Zodoende wachten de konijnen totdat de brandnetels zó hoog zijn dat ze van onder bij de stengel kunnen om ze af te knippen. Een aardig trekje van de brandnetels is, dat als ze zo hoog zijn, hun zaad rijp is en als je dus omstreeks die tijd konijnekeutels zaait, er brandnetels op komen.

Myxomatose

Door deze en vele andere ervaringen ben ik steeds meer doordrongen geraakt van de enorme invloed die konijnen hebben op vrijwel alles wat leeft en groeit in de duinen. Maar het duidelijkst werd dat wel toen in 1956 de myxomatose toesloeg. Op plekken waar eerst alleen maar mos en kruiden groeiden, stond het gras decimeters hoog. Hele bossen zijn in die konijnenloze jaren opgeslagen en hagedissen, Tapuiten, Bergeenden en Hermelijnen beleefden moeilijke tijden. Na de uiteindelijke terugkeer van een stabiele konijnenpopulatie heeft bijna alles zich weer hersteld, maar nog steeds is aan de leeftijdsopbouw van veel bos en struweel te zien dat in de myxomatose-tijd veel jonge opslag een kans kreeg om groot te worden.

Voor mij persoonlijk haalt het Konijn het in belangrijkheid natuurlijk niet bij de Rode bosmier, maar ik moet erkennen dat het verreweg de belangrijkste hovenier is van onze Nederlandse duinen.